

Yeni Bir Kırsal Özellikli Yerleşim Gereksinimi ve Kamu Girişimi

A New Rural-Featured Habitat Requirement and Public Initiative

Çağatay KARAMAN¹

yurdum77@outlook.com, Ankara, ORCID: 0009-0002-1075-8942

Özet: *Bu makalede, doğanın parçası olan insanın yeni bireysel ve toplumsal gereksinimlerinin karşılanması, var olan kentlerde yaşamaktan başka seçeneklere ulaşılabilmesi ve yersel uyumun sağlanması amacıyla; kamu maliyesi bakışıyla, bir kırsal özellikli yerleşim önerisinde bulunmaktadır. Bu amaçla, öncelikle yerleşik yaşama geçiş ve köylerin işlevi üzerinde durulduktan sonra, köyün gerileyişi ve ülkemizdeki durumdan söz edilecektir. Mevcut köy sorunsalı dışında, kamu maliyesi bakışının, bölgesel gelişme, bundan da öte bireysel mutluluk ve sosyal refah için önerebileceği, yersel uyumu esas alan yeni bir gelişme anlayışı değerlendirilecek; kamu maliyesinin, ekonomik gelişmişlik ya da yaşam kalitesi düzeyi, yer aldığı bütünüün ortalamasından önemli ölçüde geride olan yerlere odaklanan faaliyetlerinin neler olabileceği üzerinde durulacaktır. Yersel uyumun sağlanabilmesi için, esasen kadim köyden esinlenen kırsal özellikli yerleşimlerin nasıl kurulabileceği ve sürdürülebilir bir mekanizmanın oluşturulmasına odaklanılacaktır. Son olarak da yeni bir kırsal özellikli yerleşimi gerektiren koşullar ortaya konulacak, Kırsal Özellikli Yerleşim (KÖY) kavramının içeriği açıklanacak ve ülkemiz için somut bir KÖY önerisi ayrıntılandırılacaktır.*

Anahtar Kelimeler: *Kamu maliyesi, Yersel uyum, Köy, Kırsal özellikli yerleşim*

Abstract: *In this article, in order to meet the new individual and social needs of human beings who are a part of nature, to reach options other than living in existing cities, and to ensure territorial cohesion, a rural settlement is proposed from the perspective of public finance. For this purpose, after focusing on the transition to settled life and the function of villages, the decline of the village and the situation in our country will be mentioned. Apart from the current village problem, a new understanding of development based on territorial cohesion, which the public finance perspective can propose for regional development, and beyond that, individual happiness and social welfare, will be evaluated, and it will be emphasized what activities of public finance can be focused on places where the level of economic development or quality of life is significantly behind the average of the whole in which it is located. In order to achieve territorial cohesion, the focus will be on how to establish rural settlements inspired by the old village and to create a sustainable mechanism. Finally, the conditions that require a new rural settlement will be revealed, the content of the concept of Rural-Featured Habitat (RFH) will be explained, and a concrete RFH proposal for our country will be detailed.*

Keywords: *Public finance, Territorial cohesion, Village, Rural-featured habitat*

1. Giriş

Tarihsel süreç içinde, insanlar gibi toplumlar da yeni beceriler edinirken bir kısmını yitirebilmektedir. İnsanların doğuştan gelen yeteneklerinin, avcı toplayıcı toplumdaki yerleşik tarım toplumuna geçiş aşamasında tepe noktasına ulaştığı, tarihin o anından sonra iniş içinde olduğu ileri sürülmekte; sermaye, bilgi birikimi ve teknoloji ilerlerken, insan ve toplumlarda bazı evrimsel nitelikler kaybolmaktadır.

Köyler, insanlık tarihinde doğal bir süreçte oluşmuş, kentlerin aksine, zamanla kendisini var eden dinamikten yoksun kalmışlardır. İlkel zamanlardaki insanın hayatta kalabilme yeteneği ya da insan topluluklarının farklı mekânlarda rahatça yeni yerleşimler kurabilme becerisi, günümüzde -kuşkusuz dışsal koşulların da etkisiyle- önceki devirlere göre oldukça azalmıştır. Özellikle, kırsal kesimdeki

¹ Bu makale, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Anabilim Dalı, Ekonomi-Maliye Bilim Dalı, “Avrupa Birliği’nde Bölgesel Gelişmeye Yönelik Vergi Teşvikleri” (Çağatay Karaman-2024) adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Yeni Bir Kırsal Özellikli Yerleşim Gereksinimi ve Kamu Girişimi

yerleşimler söz konusu olduğunda, bunun topluluk halinde gerçekleştirilmesi bir yana, kırsal özellikli işletmelerin, deneyimi yetersiz bireylerce kurulmak istenmesi durumunda dahi önemli zorluklarla karşılaşmaktadır.

Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası kapsamında sağlanan doğrudan sübvansiyonlara genç çiftçilerin yaklaşımının², yeni yerleşimler kurabilme becerisindeki azalma bağlamında değerlendirilmesi mümkün iken, kazanılan toplumsal becerilere önemli bir örnek ise, Fransız Devriminden gelen özgürlük, eşitlik, kardeşlik ilkeleri temelinde, ortak bilinç etrafında, hümanist ancak işlevsel bir örgütlenme anlayışını yansıtan ulus kavramıdır. Günümüz dünyasında sermaye birikimi ve teknolojik gelişmeler sürerken; ulus, insanın varoluşunu koruması için etkin bir araç ve güç kaynağı olarak ortaya çıkmaktadır. Kamu maliyesi, “devletin kendi anlayışına ve ihtiyaçlara göre yüklenmiş olduğu işlevlerin gerektirdiği harcamalar ve bu harcamalar için gereken gelir kaynaklarının sağlanması”, şeklinde ifade edilebilir. Öyleyse, belirtilen toplumsal örgütlenme anlayışı, yeni bireysel ve toplumsal gereksinimlerin bir sonucu olarak, kamusal görevleri ve kamu maliyesi uygulamalarını gündeme getirecektir.

Ülkemizde köy konusu, daha çok mevcut köylerle ilgili sorunlar ve ideal köy arayışı üzerinden yürütülmüş olmakla birlikte genel ve kalıcı iyileşmeler kaydedilememiştir. Nüfusun ülke düzeyinde dengesiz dağılımı, *uzak alanların*³ ülke ekonomisine olumlu katkı verememesi ve bu gibi yerlerde geçmiş dönemlerin aksine insan topluluklarınca kendiliğinden yeni yerleşimlerin kolaylıkla kurulamıyor olması, karşı karşıya olunan gerçeklerdir. Koşullar, günümüz kamu maliyesinin belirtilen gereksinimin üzerine eğilmesini ve bir kamusal görevin tanımlanmasını gerektirmektedir.

Bu makalede, öncelikle yerleşik yaşama geçiş ve köylerin işlevi üzerinde durulduktan sonra, köyün gerileyişi ve ülkemizdeki durumdan söz edilecektir. Mevcut köy sorunsalı dışında, kamu maliyesi bakışının, bölgesel gelişme, bundan da öte bireysel mutluluk ve sosyal refah için önerebileceği, yersel uyumu⁴ esas alan yeni bir gelişme anlayışı değerlendirilecektir. Bu bağlamda, kamu maliyesinin, ekonomik gelişmişlik ya da yaşam kalitesi düzeyi, yer aldığı bütünün ortalamasından önemli ölçüde geride olan yerlere odaklanan faaliyetlerinin neler olabileceği üzerinde durulacaktır. Kurucu antlaşmalarında yersel uyumu amaç olarak kabul etmiş olan Avrupa Birliği'nin bu konudaki çalışmalarına değinilecek; yersel uyumun sağlanabilmesi için, esasen kadim köyden esinlenen kırsal özellikli yerleşimlerin nasıl kurulabileceği ve sürdürülebilir bir mekanizmanın oluşturulmasına odaklanılacaktır. Son olarak da yeni bir kırsal özellikli yerleşimi gerektiren koşullar ortaya konulacak, Kırsal Özellikli Yerleşim (KÖY) kavramının içeriği açıklanacak ve ülkemiz için somut bir KÖY önerisi ayrıntılandırılacaktır.

² -Avrupa Birliği'nde, bir “genç çiftçi sorununun” varlığı kabul edilmekte olup bu konuda yapılan bir anket çalışmasının da sonuçlarının değerlendirildiği makalede, genç çiftçilerin işe başlamasını kolaylaştırmak için, sağlanmakta olan sübvansiyonlardan daha çok, arazinin satın alınmasını desteklemenin faydalı olacağı belirtilmiştir.

- Ankette, gençlerin neredeyse yarısının doğada çalışmaya ilgi duyduğu, bağımsız bir girişimci olmayı önemli bir motivasyon olarak gördüğü belirlenmiştir. Ankete katılanlar, sağlanmakta olan sübvansiyonları bu alana yönelmek için önemli nedenlerden biri olarak görmemiş olup ana engeller üretim faktörlerinin elde edilmesiyle ilgilidir. Mevcut arazi eksikliği ve tarım arazisini satın almak, idari yükler ve başlangıç için finansmanın sağlanması temel bir sorun olarak görülmektedir. (Šimpachová Pechrová, Šimpach, Medonos, Spěšná, & Delín, 2018)

³ Uzak alanlar (remote areas) mekânsal olarak genellikle uzun mesafelerden etkilenen nüfusla birlikte en yakın kentsel bölgeye/şehre olan mesafeye (sürüş süresiyle ölçülen) göre açıklanmaktadır. Buna göre, uzak alanlar, nüfusun çoğunluğunun en yakın şehirden (en az 50000 nüfuslu) arabayla 45 dakikadan daha yüksek bir mesafede yaşadığı yerler olarak tanımlanmıştır. (European Commission, 2022, s. 20)

⁴ Yersel uyum, bir birimin farklı bölümleri arasında kabul edilebilir düzeyin üzerinde yaşam standardı farklılıklarının olmaması, ekonomik gelişmişlik ya da yaşam kalitesi düzeyinin, insani faaliyetlerle birlikte yeryüzünün her parçasında belli bir dengeyi yansıtmasıdır.

2. Yöntem

Bu çalışmada, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Anabilim Dalı, Ekonomi-Maliye Bilim Dalında, “Avrupa Birliği’nde Bölgesel Gelişmeye Yönelik Vergi Teşvikleri” (Çağatay Karaman-2024) adlı yüksek lisans tezinden yararlanılmıştır. Yerleşik yaşama geçiş, köylerin işlevi, köyün gerileyişi ve ülkemizdeki duruma, çeşitli kaynaklardan yararlanılarak değinilmiştir. Bir kamu maliyesi bakışıyla, var olan yerleşimlere seçenek olmak üzere yeni bir kırsal özellikli yerleşim gereksinimi ortaya konulmuş ve önerilen kırsal özellikli yerleşimin ülkemizde nasıl yaşama geçirilebileceği açıklanmıştır.

3. Yerleşik Yaşama Geçiş ve Köyler

Bölgesel politikalar, bir birimin farklı mekânları arasında var olan, kabul edilebilir ölçüden fazla refah dengesizliklerinin ortadan kaldırılabilmesi amacıyla, yetkili otoritelerce yürütülen önlemler olarak tanımlanabilir. Bireylerin mutluluğu ve toplumsal refah için sorumluluk yüklenen ve yersel uyumu esas alan bir kamu maliyesinin faaliyetleri de düşük yaşam standartlarının olağan karşılandığı köy yerleşimlerini akla getirir. İnsanlık tarihinde, yerleşmenin önemi oranında, köyün de önemi söz konusudur. (Berkay, 2009, s. v)

İnsanın öz potansiyeliyle yarattığı beslenme kültürü (Mutlu, 2022, s. 20), insan topluluklarının deneyim ve öğrenme ile organizasyonel becerilerinin artması, sapan tarımının uygulanmaya başlanması ve diğer faktörlerin etkisiyle yerleşik yaşama geçmeleri, ilk tarım köylerinin de doğmasının yolunu açmıştır. Anadolu coğrafyası, avcı toplayıcı toplulukların Toros Dağları’nın eşliğinde, bir akarsuyun ve tatlı su kaynağının yakınlarındaki yerleşmelerine ev sahipliği yapmış, (Karul, 2017, s. 8)⁵ “*tarla kültürlerinin kır uğraşısının sınırları içine girmesi tarihinden itibaren, tarlaların hazırlanmasından üretilen ürünün toplanması ve depolanması işlerine kadar yapılması gerekenler, Küçük Asya üzerinde kırın yerleşme ünitesi olan “köy”ü ortaya çıkarmıştır*”. (Berkay, 2009, s. 63)

4. Köyün Gerileyişi, Ülkemizdeki Durum ve İdeal Köy

Kentlerin oluşumu veya kuruluşunun ekonomik, sosyal, siyasal vs. birçok farklı gerekçesi bulunabilirken⁶, köylerin ilk ortaya çıkışlarının, insanın toplum halinde yaşama içgüdüğü ve barınma gereksinimlerini aynı coğrafi çevrede, doğal ya da yapay kalıcı yapılarda karşılamak seçimiyle ilgili, yerleşik hayata geçişin doğal bir sonucu olduğu söylenebilir. Bu durum, aynı zamanda artık neden yalnızca yeni kentlerin kurulabildiğini, yeni köylerin kurulamadığını da açıklamaktadır. Kentler, kendisini var eden dinamiğe halen sahip iken, köyler zamanla bu olanaktan yoksun kalmışlardır.

Ülkemizde, Cumhuriyetin kurulmasının üzerinden henüz bir yıl bile geçmemişken çıkarılan Köy Kanunu, köyde yaşayan nüfusun ağırlığı dikkate alındığında, köy kalkınmasının ötesinde ülke kalkınması ve toplumsal refahın yükseltilmesi bağlamında anlaşılmalıdır.⁷ “1924 tarihli Köy Kanunu Türkiye tarihinde o güne kadar alınan en kapsamlı idari ve hukuki kararları ihtiva eder. Bu kanunda köy ve köy idaresinden söz edilirken köylülerin ifa etmelerinin mecburi veya isteklerine bırakılmış olan faaliyetlerle ilgili uzun madde ve fıkralarda o günün Türk köyleri ve köylülerinin tablosu çizilir. Bu tablo

⁵ Yöresel mimari, bir kategori olarak, yerleşimci yapılarını (kulübeler, çiftlik evleri ve kentler gibi ve göçebe yapılarını (dokuma bezi, hayvan derisi, ahşap ve kemikten yapılan evler dahil) içerebilir...Çoğu kez var olduğu peyzajla aynı malzemeden inşa edilmiş halde; suda direklerin üzerine oturtulmuş, kayalara oyulmuş, sıcak iklimlerde dışarıya açık, soğuk iklimlerde yalıtılmış şekilde bulunabilir. (Denison, 2020)

⁶ Şehirler tamamıyla bağlamdır, sadece binalar değil, form ve mekânların bir araya gelmeleri, bunların arasındaki ve yapılaşmış çevre ile bizim aramızdaki ilişkiler tarafından oluşturulur. Şehirleri gerçek kılan bu mimarilerdir. Her biri, nasıl yaşamamız gerektiğine ilişkin uzun soluklu mücadelelere, tartışmalara konu edilmiş bir tasarım, bir niyet, bir iddia, bir tepki ya da karşı tepkidir. (Graham, 2019, s. 8)

⁷ 1924 yılında çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu, 1930 tarihini taşıyan 1580 sayılı Belediye Kanunu ile değerlendirildiğinde, yasanın ilgili olduğu yörede ve insanların günlük yaşamlarında kullandıkları Türkçeyi kullanmış olmasıyla dikkat çekmektedir. 1580 sayılı Belediye Kanunu’nda ise o zamanlar nüfusun sınırlı bir kesiminin yaşadığı şehirlerde uygulanacak olması nedeniyle doğal olarak idari yapı içinde daha çok kullanılan bir dil seçiminde bulunulmuştur.

harabe halindeki köyler ile perişanlık, sefalet ve cehalet içerisindeki köylülere işaret etmektedir.” (Sağlam, 2016, s. 249)

Bugün, köylerin gerileyişi ülkemizde de belirgin olarak izlenmektedir. Tarım ve hayvancılıktaki katma değer azalışı, kamu hizmetlerine daha kolay ulaşabilme arzusu, iş bulma ümidi ve kent rantlarından pay alabilme beklentisiyle geçtiğimiz on yıllarda köyden kente göç, belirgin bir ivme kazanmıştır. Bu durum kentlerde sağlıklı bir büyüme yaratırken köylerin nüfusunda azalmalara sebep olmuş, özellikle genç işgücünün ayrılmasıyla birçok köy var oluş niteliklerini yitirmiştir. Köylerin ıssızlaşması, insan yerleşim alanı envanterinden çıkmasına, doğal ürün üretiminin azalmasına, kente göç etme isteğinin de artmasına sebep olduğu gibi, kentlerde yerleşmiş ancak kırsal bir alanda yaşama özlemi duyan kesimler için köylerin bir yaşam alanı seçeneği sunma niteliğini ortadan kaldırmıştır. *“Köyler, kendi kendine yeten bir ekonomik birim olmaktan çıkarak, sadece mekânsal boyutlu bir olguya dönüşmektedirler”.* (Mutlu, 2022, s. 26)

Çok sayıda köyün, esasen devresel olarak oluşmuş olduğu da belirtilmektedir. *“Büyük göç ve ticaret yolları üzerinde kurulmuş olan Osmanlı İmparatorluğu, dünya ticaret yollarının ağırlık merkezlerinin yer değiştirmesi sonucu, kendisini nakliyeciyi “bir yol boyu devleti” haline koyan coğrafi konumunun imtiyazlarını kaybettikten sonra ekonomik bakımdan çökmüştür. Bu nedenle Barkan’a (Ömer Lütfi Barkan) göre günümüzde mevcut olan birçok köy ve kasabaların yerleri ancak kervan yolunun uğradığı merkezler olarak izah edilebilir.”* (Berkay, 2009, s. 86)

Ülkemizde köy sorunsalı farklı dönemlerde farklı boyutlarıyla gündeme gelmiş, döneme göre değişen önem ve içerikte kalkınma planlarının, hükümet ve siyasi parti politikalarının konusu olmuştur. (Mutlu, 2022, s. 26) Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu yıllar itibarıyla nüfusunun yüzde seksene yakın bir kısmının kır ve köylerde ikamet ettiği kırsal bir tarım ülkesi özelliğini taşımaktaydı. Bu bakımdan köy, köy hayatı ve tarımla ilgili konu, sorun ve uygulamalar Türk fikir hayatı ile devlet politikalarında önemli bir yer işgal etmiştir. (Sağlam, 2016, s. 248) Genel olarak bir ideal köy arayışı olduğu da gözlenmektedir.⁸

Köylerin önemi ve sorunları bir yana, kadim köyden esinlenen kırsal özellikli yerleşimlerin nasıl kurulabileceği ve sürdürülebilir bir mekanizmanın oluşturulmasının da güncel kamu yararına işaret ettiğini belirtmek gerekir. Bu nedenle, ideal köy arayışı dışında; mutluluk ekonomisi kavramlarından yararlanılarak, çevre, doğa esaslı bir yerleşimin, kamu maliyesi ilkeleri içinde oluşturulabilmesi hedeflenmelidir. Bu yaklaşımda amaç, aktarılan niteliklere sahip bir yerde yaşamak isteyenlerin oluşturduğu kamusal gereksinim ve talebin karşılanması, uzak alanlar ve *ıssız toprakların*⁹ insanlarla doğru bir anlayışla buluşması ve ülke genelindeki farklı yaşam standartlarının birbirine yaklaştırılmasıdır.

5. Bölgesel Gelişmeye Yeni Bir Bakış

Bölge, hukuksal tanım ve statülerden bağımsız olarak ekonomik, sosyal, doğal ve diğer nitelikleriyle birbiriyle benzer özellikleri olan ve coğrafi olarak bütünlük gösteren yerleri ifade eder. Ekonomik gelişmişlik ya da yaşam kalitesi düzeyi, yer aldığı bütünün ortalamasından önemli ölçüde geride olan yerler, bölgesel gelişmenin ilgi alanındadır. Bölge, birden çok şehri ya da birden çok şehrin bir kısım alanını içine alan bir yer olabileceği gibi bir şehrin içinde kalan nispeten daha küçük bir yer ya da bir habitat niteliğiyle ıssız topraklar da olabilir.

⁸ İdeal köy yaklaşımı ise, kavramsal olarak devletin kırsal kalkınmaya yönelik reformlarını ya da politikalarını değil, *“kırsal alanda boş arazide tek seferde köy yerleşmesi inşa etme ve bu köyü ekonomik, toplumsal ve yönetsel nitelikli bir bütün olarak tasarlama, kalkındırma çabasını”* ifade etmektedir... İdeal köy yaklaşımının ülkemizdeki durumuna kısmi dönemler itibarıyla eğilen çalışmalar olmakla birlikte, bunu bir süreç bütünlüğüyle ele alan çalışma hemen hemen hiç yoktur. Türkiye’de ideal köy arayışı, Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerinde başlamış, Cumhuriyet döneminde yetkinleşmiş ve 1970’li yıllardan itibaren siyasileşmiş ve sonrasında unutulmuştur. (Mutlu, 2022, s. 37,38)

⁹ İssiz topraklar: *“coğrafi konumu, topografik yapısı, toprak/su kaynakları ve iklim özellikleri gibi nedenlerle habitat olarak seçilmemiş ve diğer yerleşim yerlerinden uzaktaki araziler”*, olarak tanımlanabilir.

Gelişmenin, odaklanılan bölgede nitel değişimleri de kapsamı nedeniyle, amaçlananın nasıl ve hangi toplumsal onay altında yürütüleceği önem taşır. Bu kapsamda, ekonomik faaliyetler ile mutluluk arasındaki ilişkinin araştırıldığı mutluluk ekonomisine ait kavramların da dikkate alınması gerekir. Dünya Sağlık Örgütü, *yaşam kalitesini*, bireyin içinde yaşadığı kültür ve değer sistemleri bağlamında ve hedefleri, beklentileri, standartları ve kaygıları ile ilgili olarak yaşamdaki konularını algılaması olarak tanımlamaktadır. (World Health Organization, 2023)

Bhutan krallığında Gayri Safi Milli Mutluluk *Gross National Happiness* (GNH) endeksi olarak ölçülen mutluluk, “dışsal şartlara bağlı geçici bir ruh hali değil, hayatı doğal dünyayla, içinde yaşanan toplulukla, kültürel ve ruhsal mirasla tam uyum içinde yaşamaktan duyulan derin haz, kısaca dünyayla tümüyle bağlantı içinde olma duygusu” olarak ele alınmıştır. (Şeker, 2016, s. 119,120) İzlanda, Yeni Zelanda ve İskoçya, "Mutluluk Ekonomisi İttifakı" adı altında bir araya gelmiş ve diğer hükümetlere de aralarına katılma çağrısı yapmışlardır. (BBC, 2019) Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 19 Temmuz 2011 tarihli kararıyla, üye devletlerini sosyal ve ekonomik kalkınmanın nasıl sağlanacağını ve ölçüleceğini belirlemede mutluluk ve esenliğe daha fazla önem veren adımlar atmaya çağırılmış; ülkeleri, "kamu politikalarına rehberlik etmek amacıyla, kalkınmada mutluluk ve esenlik arayışının önemini daha iyi yakalayan ek önlemlerin detaylandırılmasına" davet etmiştir. Kararda, "mutluluğun peşinde koşmanın temel bir insan hedefi olduğu" ve GSYİH göstergesinin "bir ülkedeki insanların mutluluğunu ve refahını yeterince yansıtmak için tasarlanmadığı ve yeterince yansıtmadığı", "sürdürülemez üretim ve tüketim kalıplarının sürdürülebilir kalkınmayı engelleyebileceği" belirtilmiştir. (United Nations, 2011)

Bölgesel kalkınma, bir ülkenin coğrafik bölümleri arasındaki kalkınma eşitsizliğini gidermek amacıyla uygulanan kalkınma, olarak tanımlanır. (Yılmaz, 1992, s. 143) Yere dayalı politikaların, işletme vergisi teşvikleri, işletmelere ve hane halklarına nakit hibeler ve özelleştirilmiş iş eğitimi, iş geliştirme merkezleri ve altyapı yatırımı gibi kamu hizmetleri şeklinde ortaya çıkabilecekleri ancak, bölgesel eşitsizliklerle mücadeledeki etkinliklerinin bağlama ve bölgeye bağlı olduğu belirtilmektedir. (Balakrishnan, Ebeke, Fırat, Malacrino, & Rabier, 2022, s. 17) Geleneksel bölgesel kalkınma anlayışının temel hedefi “bölgesel gelişme” iken bu anlayışın yeni bölgesel kalkınmada yerini “bölgesel yeniliğe” bırakmakta olduğu; geleneksel bölgesel kalkınmada temel kaynak olarak “bölgelerarası yeniden dağıtım” kullanılırken, yeni bölgesel kalkınma anlayışında öncelikli olarak “yerel ve bölgesel kaynakların harekete geçirilmesine” odaklanıldığı kaydedilmiştir. (Tülüce, 2016, s. 78)

Bölgeler arası faktör donanımlarındaki dengesizlik ve faktör verimliliği düzeylerindeki farklılıklar, yerel bir sistemin dünyanın geri kalanıyla ilişkilerinde sahip olduğu avantajı açıklamaktadır. Bunlar, bir bölgenin büyüme yolunun altında yatan ve zamanlamasını ve aldığı şekli koşullandıran unsurlardır. Bölgesel politika literatüründe ortaya çıkan ana temalardan biri, her yerde işe yarayan evrensel yaklaşımların olmadığıdır. (Jackson, Hewings, Rey, & Lozano Gracia, 2019, s. 4,13) Bu durum, bölgesel gelişmeye yönelik politikaların, sosyal nitelikli destekle sınırlı bir anlayışın çok ötesinde, dinamik bir veri toplama, değerlendirme, planlama çalışması yanında, aktif bir yaşama geçirme ve gözetim sürecini gerektirdiğini göstermektedir.

Bölgesel politikaların yaşama geçirilebilmesi ve bölgesel gelişmenin başlatılabilmesi için mali sistemin etkin olarak kullanılması gerekir. Vergilendirme, tasarrufların düzeyi, kamusal yatırımlar, vergi yükü, gelir dağılımı, dış ticaret ve diğer bileşenlerin bir parçası olduğu mali sistemin ekonomik kalkınma sürecinde çok yönlü bir rol oynadığı açıktır. (Musgrave & Musgrave, Public Finance in Theory and Practice, 1973, s. 587) Bölgesel gelişmede diğer bir unsur ise insan kaynaklarıdır.

5.1. Mali Sistem

Başlangıçta, ekonomik yönden gelişmesi hedeflenen geri kalmış bölge ile bu bölgenin yer aldığı bütün gerek kendi içlerinde gerekse birbirlerine göre bir ekonomik denge içindedir. Bu dengede, geri kalmış bölgeden, ekonominin bütününün ortalama yaşam kalitesi düzeyine olumlu bir katkı gelmemektedir. Yersel uyumun kamusal bir yükümlülük olarak tanımlandığı ekonomik örgütlenmelerde, kamu maliyesinin gelir ve gider kaynakları, sözü edilen dengeyi değiştirmek üzere harekete geçirilecek, mali sistemde, yeni bir yersel uyum dengesine ulaşmak için değişime gidilecektir.

Hedeflere ulaşılması halinde, toplam kaynakların daha etkin kullanılması nedeniyle başlangıçtaki verimlilik düzeyinde yükselme gerçekleşecektir.

5.2. İnsan Kaynakları

İster ülke ister bölge düzeyinde olsun gerek kalkınmanın başlaması gerekse sürdürülebilir olması için, gelişmenin amacı olan insan varlığının ve o saha için değerler üretecek insan kaynaklarının niteliği, zenginliği ve yenilenebilir olması yanında, söz konusu alanla ve birbirleriyle kuracakları bağımlılık ilişkisi hiç kuşkusuz en önemli etkidir.

Son yıllarda kentsel ve bölgesel büyümeyi açıklamada güçlü bir teori olan beşerî sermaye (*human capital*) modeli gelişim göstermektedir. Beşerî sermaye modeline göre bir bölgede yaşayan insanlar bölgenin iktisadi gelişmesinin anahtarı konumundadırlar. Bölgede yaşayan insanların beşerî sermayesi gelişmişse işletmeler de bu bölgede konumlanacak ve bölgenin iktisadi gelişmesinde etkili olacaklardır¹⁰. Beşerî sermaye teorisi taraftarlarına göre bölgesel gelişmenin tetikleyicisi iş yapmanın maliyetlerini azaltmak değil, eğitilmiş ve üretken beşerî sermayeyi yetiştirmek veya çekmektir. Florida'nın ortaya attığı yaratıcı sermaye teorisine göre bölgesel gelişmeyi tetikleyen yaratıcı sınıfın yani yaratıcı sermayeye sahip işgücünün mekân seçimidir. (Göktaş , 2016, s. 209-210)

6. Avrupa Birliği'ndeki Gelişmeler ve Geri Kalmış Bölgelerde Yeni Arayışlar

'Akıllı ve Rekabetçi Kırsal Alanlar' ve 'Akıllı Köyler' çalışmaları, Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasının bir parçası olarak dikkat çekmektedir.

Akıllı ve Rekabetçi Kırsal Alanlar, Avrupa Kırsal Kalkınma Ağı'nın *European Network for Rural Development* (ENRD) 2014-2020 programlama dönemindeki temalardan biri olarak belirlenmiş olup tarım, ormancılık ve kırsal alanlarda bilgi transferini ve yenilikçiliği teşvik etmek, tüm bölgelerde her türlü tarımın sürdürülebilirliğini ve rekabet gücünü artırmak, yenilikçi tarım teknolojileri ve ormanların sürdürülebilir yönetimi, tarımsal ürünlerin işlenmesi ve pazarlanması, tarımda risk yönetimi de dahil olmak üzere gıda zinciri organizasyonunun teşvik edilmesi gibi amaçlar yüklenmektedir. (European Commission, 2020)

Akıllı Köyler ise Akıllı ve Rekabetçi Kırsal Alanlar çalışmasının bir alt temasıdır. (European Commission, 2021) Avrupa Birliği mevzuatında akıllı köyün yasal bir tanımı olmamakla birlikte, yerel topluluğun katılımı ve dijital araçların kullanımı temel unsurlar olarak görülmektedir. Kavram, yerel halkın ekonomik, sosyal veya çevresel koşullarını iyileştirmeye katılımını, diğer topluluklarla iş birliğini, sosyal inovasyonu ve akıllı köy stratejilerinin geliştirilmesini ifade eder. (European Parliament, 2021)

Kurucu antlaşmalarında yersel uyumu amaç olarak kabul etmiş olan Avrupa Birliği kurumsal yapısının, bölgesel gelişmeye yönelik yakın tarihli çalışmalarında, geri kalmış bölgelerle ilgili yeni kavramlara yer verildiği görülmektedir. Bu noktada, *yalnız yerler* kavramı ve içerdiği türlerden biri olarak *uzak alanlara* değinmek gerekir.

6.1. Yalnız Yerler

Burada geniş bir perspektiften bölgesel yönleri içeren keşfedilmemiş bir yalnız yerler (*lonely places*) kavramı söz konusu olup yalnız yerlerdeki zorluklar, demografik değişimin, zayıf bir ekonomik gelişmenin, temel hizmetlere (örneğin, eğitim ve olanaklar) ve dijital bağlantıya zayıf erişimin yanı sıra demokratik katılım eksikliğinin neden olduğu potansiyel etkilerle ilişkili olarak tanımlanmaktadır. Bu tür zorluklar, mahalle düzeyinden belediye (şehirler, kırsal ve uzak bölgeler), İşlevsel Kentsel Alan ve bölgesel düzeyden geçerek daha geniş bir bölgesel bağlama kadar ele alınmıştır. Bu zorluklara rağmen, yalnız yerlerin sosyal, ekonomik ve çevresel faydalar açısından da bir dizi fırsat sunduğu belirtilmektedir. (European Commission, 2022)

¹⁰ Bkz. Cumhuriyetin ilk yıllarında bilimsel ve toplumsal alanda kalkınmaya yardımcı olmak, Ankara'da ikamet eden Türk ve yabancı üyelerin bir araya gelerek tanışmalarına, görüşmelerine ve bilgi alışverişinde bulunmalarına imkân sağlamak amacıyla Atatürk'ün emir ve direktifleriyle kurulmuş olan "Anadolu Kulübü" (<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/anadolu-kulubu-dernegi/>)

Tanımlamadaki, alışıl gelmiş bölge kavramlarının dışında, statü ya da ölçek sınırlamaları olmaksızın, yer alınan bütünün refah düzeyinden belirgin olarak geride olan yerlere odaklanma anlayışı önemlidir. Ayrıca, yalnız yerlerin “sorun” değil, “fırsat” sözcüğüyle nitelendirilmiş olması da dikkat çekicidir. Yalnız yerlerin birbirleriyle ve bütünle, uyumlu bir şekilde iyileştirilmesinin, toplam refahın artmasına katkı yapabileceği de vurgulanmaktadır. Dikkat çekici yaklaşımlardan biri de şehirlerde, işlevsel alanlarda, kırsal alanlarda ve bölgelerde, bütünleşmiş bir kalkınma yaklaşımından söz edilmesidir.

6.1.1. Uzak alanlar

Uzak alanlar (remote areas) mekânsal olarak genellikle uzun mesafelerden etkilenen nüfusla birlikte en yakın kentsel bölgeye/şehre olan mesafeye (sürüş süresiyle ölçülen) göre açıklanmaktadır. Buna göre, uzak alanlar, nüfusun çoğunluğunun en yakın şehirden (en az 50000 nüfuslu) arabayla 45 dakikadan daha yüksek bir mesafede yaşadığı yerler olarak tanımlanmıştır. (European Commission, 2022)

Avrupa Birliği Komisyonunca yayımlanan “New Perspectives on Territorial Disparities From Lonely Places to Places of Opportunities” adlı raporda, uzak alanlardaki yaş ortalamasının yükselmesi ve bununla bağlantılı istihdam kayıpları ile ulaşım maliyetlerindeki artışa dikkat çekilirken, buralarda doğayla uyumlu bir yaşam içinde, yeni ekonomik faaliyetlere de imkân doğduğu, katılım, yeni teknolojiler, ağ oluşturma ve yerel işletmelerin önem kazandığı belirtilmektedir. Özellikle, çocukların ilkokullara erişiminde doğabilecek zorluklara değinilirken, dijitalleşmenin faydalarının gerçeğe dönüşmesi halinde, kırsal ve uzak alanların genç ve çalışma çağındaki nüfus için daha cazip hale gelebileceği, insanların aileler olarak kırsal alanlarda kalmaları için yeni bakış açılarının, konutun satın alınabilirliği, doğaya yakınlık ve daha sağlıklı yaşam tarzlarının yanı sıra Akıllı Köyler girişiminin bir parçası olarak daha dijitalleştirilmiş bir topluluk sayesinde de ortaya çıkabileceği kaydedilmektedir. (European Commission, 2022)

Uzak kırsal alanlar, özellikle çevresel restorasyon ve yeniden yapılanma faaliyetleri için uygun bulunmakta olup, bu tür faaliyetler, özellikle Büyük Cöa Vadisi (PT), Orta Apennines (IT), güney Karpat Dağları (RO), Velebit (CZ) veya Rodop Dağları'nda (BG) vahşi doğaya bağlı işler ve gelirlerle yerel işletmeleri ve doğa temelli bir ekonominin gelişimini desteklemektedir. (European Commission, 2022)

Uzak ve kırsal alanlarda yer tabanlı stratejiler uygulanarak, dönüştürücü eylemlerle Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden (*Sustainable Development Goals*) bazılarında ulaşılmasına yardımcı olunabileceği; yere dayalı politika stratejileriyle, gümüş ekonomi, çok bölgelilik, yeni uzaktan çalışma modelleri ve elbette doğal sermaye gibi bu bölgelerin bazılarında mevcut fırsatlardan yararlanılabileceği, bu bağlamda, kültürel mirasın korunmasının yanı sıra kadınların ve gençlerin entegrasyonunu, ekonomik yapının çeşitlendirilmesi ve birbiriyle bağlantısının iyileştirilmesini teşvik eden önlemlerin de dikkate alınması gerektiği kaydedilmektedir. (European Commission, 2022)

Raporda, bu gibi alanlarda bazı temel hizmetlerin sağlanmasının, kentsel politika, planlama ve tasarımın önemine dikkat çekilmekte, sakinlerinin bu yerlere bağlanma duygusunu geliştirmek, kültür ve eğlence olanakları ve yaşam kalitesinin yükseltilmesinden söz edilmektedir. Tespit ve öneriler, odaklanılan alanın özelliklerini esas alan yeni bir bölgesel gelişme anlayışını, geri kalmış bölgelerde alışıl gelmiş üretimler dışında yeni faaliyetleri, insan kaynakları, girişim faktörü ve bilgi birikiminin bölgesel gelişmede önemli bir rolü olabileceğini akla getirmektedir.

Sonuç olarak söylenebilir ki, uzak alanlar yaklaşımıyla adeta, kalkınma için yapısal dönüşümde “kırsal/modern sektör” olarak adlandırılacak yeni bir sektör tanımlanmaktadır.¹¹

¹¹ Kalkınma ekonomisinin ortaya çıkışından itibaren her zaman önemli bir konu olan yapısal dönüşüm, kalkınma sürecinde kaynakların bir üretim biçiminden bir başkasına transfer edilmesidir. Bu ayrım, kırsal/tarımsal/geleneksel sektör, kentsel/sınai/modern sektör ve kentsel/geleneksel sektör şeklindedir. Ekonomik kalkınma, sürdürülebilir bir büyüme için gerekli olan ekonomik yapıdaki karşılıklı değişimler olarak görülebilir. (Pınar, 2021, s. 168,169)

7. Ülkemizde Yeni Bir Yerleşim Biçimi Arayışı ve Kamu Yararı

Ülkemizde köyün gelişimi, köyde yaşayanların hayat standartlarının artırılması amacıyla birçok proje geliştirilmiş, yürütülmüş ve yürütülmekte ise de buraya kadar aktarılan yaklaşımı içeren yerleşimler oluşturulmasını amaçlayan bir uygulamaya rastlanılmamıştır. Öyleyse, ülke kaynaklarının etkin kullanımı bağlamında yeni kırsal özellikli yerleşimlerin oluşturulması, dikkate alınması gereken bir seçenek olmalıdır. Günümüzün ekonomik gelişmişlik düzeyinde toplumun geniş kesimlerinin, var olan kentlerde yaşamının dışındaki seçeneklere ulaşılabilmesi, artık Birleşmiş Milletler kararlarına yansımış “*kalkınmada mutluluk ve esenlik*” anlayışının olduğu kadar sosyal devlet ilkesinin de bir gereği olup, bu yönde çalışmalar yürütülmesinde kamu yararı bulunduğu söylenebilir.

Ülkemizde yeni kırsal özellikli yerleşimler oluşturulmasıyla elde edilecek kamu yararı, aşağıdaki başlıklarda ele alınabilir:

- Kırsal özellikli yerleşimlerde yaşamak isteyenlerin oluşturduğu kamusal gereksinim ve talebin karşılanması, böylece toplum bireylerinin mutluluğunun yükseltilmesi
- Uzak alanlar ve ıssız toprakların, bu yerlerde yaşamaya istekli ve nitelikleri taşıyan insanlarla buluşturularak ülke ekonomisine daha fazla katkı vermesinin sağlanması, böylece, kamu harcamalarında etkinlik ilkesi içinde, yersel uyumda daha olumlu bir noktaya ulaşılması,
- Uzak alanlar ve ıssız toprakların, inovatif ve doğayla barışık bir yaklaşımla geliştirilmesi, sürdürülebilir yaşam ilkesine dönük bir mimari yaklaşımla habitat haline gelmesi.
- Uzak alanlar ve ıssız topraklarda, istihdam sağlanması, eğitim, turizm, sağlık ve mal/hizmet üretimi alanlarında yeni olanaklar yaratılması
- Daha önce kentlerde yaşayan ve besin ekonomisinin tüketim kısmında yer alan insanların, üretim tarafına geçmeleri, böylece besin talebinin aksine üretiminde artış sağlanması

Belirtilen kamusal gereksinimi karşılamak üzere, yaşanmakta olan soruna yerinde tanılar konularak, uygun çözümlerin üretilmesi gerekliliği ortadadır. Mevcut köylerin geliştirilmesiyle ilgili çabalar önemli olsa da yeni oluşan kamusal gereksinim ve talebi esas alan, kırsal/modern sektöre yönelik önerilere de dikkati yöneltmek yararlı olacaktır.¹²

8. Kırsal Özellikli Yerleşim

İnsanın, yer aldığı bütünü sürdürülebilirliğine özen gösterme sorumluluğunun, sağlıklı bir şekilde var olmak için gerekli kaynaklara ulaşma yanında, tüketimini sınırlandırmasını içermesi gibi, kamu maliyesi de kaynakların verimli kullanılması ilkesini önde tutar. Maliye politikasıyla, vergiler, harcamalar, yasal düzenlemeler ve idari uygulamalar yoluyla kaynak dağılımı, verimlilik düzeyi ve gelir dağılımı değiştirilerek, ekonominin var olan dengesinden farklı, toplumsal refah ve bireylerin mutluluğu açısından daha tatmin edici yeni bir dengeye ulaşılması amaçlanır.

Bölgesel analistler, bölgesel sorunlara dikkat çekerek, bölgesel sorunlar ile bunun ulusal ekonomik verimlilik üzerindeki etkisi arasındaki değiş tokuşun doğasını (ve hatta varlığını) araştırmaktadırlar. (Jackson, Hewings , Rey, & Lozano Gracia, 2019, s. 16)¹³ Bu açıdan bakılırsa, yersel

¹² “Anadolu’daki nüfusun bu eski ticari düzen ve şartlara göre yayılışı, henüz yeni şartlara uyacak bir şekilde düzenlenmeye zaman bulamadan başlayan her türlü iç ve dış nedenli sosyal yıkımlarla büsbütün rastlantılara bağlı kalarak bugünkü anlamsız ve oransız görüntüsünü bulmuştur. Bu dağınıklık, kırsal alanlara getirilecek düzenlemelerle ve kurulacak cazip faaliyet alanları ile yeni türden ve çekime bağlı bir gönüllü, istekli bir kolonizasyon yoluyla sağlıklı hale gelebilir. Çünkü her hal-ü kârda mevcut sosyo-ekonomik durum ve statüsünü değiştirmek için mekânda yatay hareketliliğe hazır bir nüfus, yine kitle iletişim ve haberleşme araçları ile bu defa yeni bir yerleşme tarzı, sonucundan emin olacağı bir üretim ve kazanç güvencesi için yararına uygun ve özendirici yönde kolayca yönlendirilebilir.” (Berkay, 2009, s. 86)

¹³ Higgins’e göre, “bölgesel uçurumları azaltmaya yönelik önlemler, ülkede işler iyi giderken karşılanacak bir “lüks” olmaktan çok uzak, büyümeyi hızlandırma, işsizliği azaltma ve istikrarı koruma politikasının özüdür. Büyümeyi hızlandırma çabalarının artan enflasyon korkusuyla engellendiği gelişmekte olan ülkeler için, bölgesel eşitsizliklerin azaltılması başarılı bir kalkınma politikasının olmazsa olmazı olabilir.” (Jackson, Hewings , Rey, & Lozano Gracia, 2019, s. 17)

gelişmişlik farklarının, yersel uyuma ulaşma, bu sayede olumlu eylemlerde bulunarak değer yaratmak için bir yol açtığı da düşünülebilir.

Kırsal Özellikli Yerleşim (KÖY), uzak alanlar ve ıssız topraklarda doğal özellikler esas alınarak kurulmuş, uygun niteliklerde ve istekli olan insan kaynağına dayanan, belirli mal ve hizmetlerin üretimi yanında tarımsal faaliyetlerin de gerçekleştirildiği, mimari sosyal, kırsal, kültürel donatılara sahip, yaşam kalitesi esaslı, doğayla uyum içinde küçük ölçekli yerleşim yeri, olarak tanımlanabilir.

İnsan yerleşimlerinde, doğru bir tasarımla, bilgi ve teknolojiden yararlanılarak, kaynakların etkin kullanımı ve verimlilik ilkeleriyle üretim yapılabilir ve sakinlerin gereksinimleri karşılanabilir. Kırsal Özellikli Yerleşimde en önemli konulardan birisi, bu yerleşimin nitelikleri ise en az onun kadar önemli bir diğeri de KÖY kurulmasının ilkelerinin belirlenmesi, gerektiğinde bunu bir zincir yerleşim ağının birimleri şeklinde üretebilecek, iş birliği, iletişim ve organizasyonel faaliyetleri yürütecek bir mekanizmanın oluşturulmasıdır.

Belirtilen işlevi yerine getirmek üzere, sürekli aktif olacak, adeta itfaiye örgütü anlayışında çalışacak bir “Kamu İktisadi Teşebbüsü” nün kurulması önerilmektedir. Uzak alanlar ve ıssız toprakların önemli bir kısmı için var olan coğrafik özellikleri esas alınarak tasarlanmış yeni bir yerleşim şekli/geçim ekonomisinin, bir plan ve bütçeye dayanılarak ve yine Teşebbüsçe yapılacak doğrudan yatırım ve organizasyonlarla kurulması yararlı olacaktır. Burada sözü edilen, kamunun, uzak alanlar ve ıssız topraklarda, sürdürülebilir bir yaşam kalitesinin bulunduğu yerler oluşturma ve devam ettirme hizmeti üretmesi ya da bu amaçla girişimde bulunmasıdır. Fiziksel kaynakları etkin değerlendirebilmek için, sermaye ya da insan gücü kadar, ülke kaynaklarıyla harekete geçirilecek bilgi birikimi ve girişim faktörüne de gereksinim vardır.

9. Bir Kırsal Özellikli Yerleşim Önerisi

Kırsal Özellikli Yerleşim tanımı, kuruluş ve uygulama sürecinin nasıl yürütüleceği hakkında yeterince fikir vermektedir. İlk olarak, iş birliği, iletişim ve organizasyonel faaliyetleri yürütecek bir mekanizmanın oluşturulması, KÖY kurulmasının ilkelerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu konuda, cumhuriyet döneminin kalkınma, üretim ve tarım politikaları, mevzuat, mevcut kurumların yasal görevleri ve teşkilatı bakımından kurumsal olarak yeterli bir birikim yaratmıştır. Söz konusu mekanizma, mevcut bir kamu iktisadi teşebbüsünün (KİT) “İşletme”si olarak da planlanabileceği gibi bu amaca özgülenmiş bir kamu iktisadi teşebbüsü de ilgili mevzuat kapsamında kurulabilir. KİT/İşletme modeli esas alınarak çalışmaların sürdürülmesi, kuruluş ve devamı işlemlerde hız ve kolaylık sağlayacaktır.

Görevlendirilen kamu girişimi tarafından, uzmanlık gerektiren konular nedeniyle, şehir ve bölge planlamacılar, sürdürülebilir tarım alanında faaliyet gösteren kişiler, konuyla ilgili mimarlar ve ilgili diğer kişilerin de katılımıyla bir ekip oluşturulmalıdır. Anılan ekip, KÖY’le ilgili tüm faaliyetlerin, çalışma, yerleşim, yaşam kuralları vs. konuların gerek kamu maliyesi yönünden, gerekse sürdürülebilir tarım, mutluluk ekonomisi, toplumbilimsel ve diğer yönlerden ilkelerini belirlemeli, ilgili düzenlemeleri önceden gerçekleştirmelidir. Daha sonra, ekibin uygun alanları belirlemesi, taşınmazların belirlenen kamusal amaca özgülenmesi ve kamu tasarrufuna geçirilmesiyle uygulamanın ilk aşaması tamamlanacaktır. (KÖY taşınmazlarının zaman içinde kamu malı niteliğinin değişmemesi, imar planları vs. nedenlerle KÖY niteliğinin, doğal ortamın zarar görmemesi, vazgeçilemez ve Anayasanın 44.maddesiyle korunmuş bir husustur.)

İkinci aşama, her bir alan için imar planı ve yapı projelerinin hazırlanması, plana göre altyapı ve izleyen süreçte yapı inşaatlarının tamamlanmasıdır. Üçüncü aşamada, öncelikle köy görevlisi bir personel olmak üzere personel atamaları gerçekleştirilecek; dördüncü aşamada, gerekli tedarik sağlanarak KÖY’deki tarım, hayvancılık başta olmak üzere genel yarar ve hizmetler ile seçilmiş olan KÖY anlayışına göre gerekli hizmetler başlayacaktır. Beşinci ve son aşamada ise personel dışındaki sakinler için çağrı yapılacak, yerleşmeleri sağlanacak, KÖY’ün amacına uygun bir şekilde yaşaması izlenecektir.

9.1. Maliyet-Bütçe

Bir KÖY'ün kuruluş maliyetinin çıkarılması, ayrıntılı bir çalışma gerektirmekte ise de bazı verilerden hareketle tahmini bir hesap yapılabilir. Buna göre, maliyet kalemleri aşağıdaki şekilde sıralanmıştır: taşınmaz maliyeti (sürdürülebilir tarım uygulamalarına göre kişi başına aranan tarımsal arazi miktarı; tesisler ve ortak alanlar için gereken arazi miktarı dikkate alınarak belirlenecektir); alt yapı ve inşaat maliyeti, beş yıllık personel maliyeti; bir defalık makine, alet, malzeme, tohum vs. maliyeti; son olarak, beş yıllık enerji, sulama, belediye hizmetleri vs. maliyeti.

10. Sonuç

Köyler, insanlık tarihinde doğal bir süreçte oluşmuş, kentlerin aksine, zamanla kendisini var eden dinamikten yoksun kalmışlardır. Ülkemizde köy konusu, daha çok mevcut köylerle ilgili sorunlar ve ideal köy arayışı üzerinden yürütülmüş olmakla birlikte genel ve kalıcı iyileşmeler kaydedilememiştir. Uzak alanlarda, geçmiş dönemlerin aksine insan topluluklarının kendiliğinden yeni yerleşimlerin kurulmuyor olması gerçeği ve ıssız toprakların durumu, bir kamusal görevin tanımlanmasını ve günümüz kamu maliyesinin bu gereksinimin üzerine eğilmesini gerektirmektedir.

Uzak alanlar ve ıssız topraklarda doğal özellikler esas alınarak kurulmuş, uygun niteliklerde ve istekli olan insan kaynağına dayanan, belirli mal ve hizmetlerin üretimi yanında tarımsal faaliyetlerin de gerçekleştirildiği, mimari sosyal, kırsal, kültürel donatılara sahip, yaşam kalitesi esaslı, doğayla uyum içinde küçük ölçekli bir yerleşim yeri olan KÖY için en önemli aşama, kurulum ilkelerinin belirlenmesi, gerektiğinde bunu bir zincir yerleşim ağının birimleri şeklinde üretebilecek, iş birliği, iletişim ve organizasyonel faaliyetleri yürütecek bir mekanizmanın oluşturulmasıdır.

Kaynaklar

- Balakrishnan, R., Ebeke, C., Fırat, M., Malacrino, D., & Rabier, L. (2022). *Regional Disparities in Europe-IMF Work Paper WP/22/198*. IMF.
- BBC. (2019, 12 8). *Mutluluk ekonomisi nedir, 'milli gelirin diktatörlüğü' son bulur mu?* 10 22, 2023 tarihinde [bbc.com: https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50687625](https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50687625) adresinden alındı
- Berkay, F. (2009). *TARİH ve TOPLUM KÖY ve KENT - Yerleşme Sosyolojisine Başlangıç*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- European Commission. (2020). *Smart and Competitive Rural Areas*. https://ec.europa.eu/enrd/home-page_en.html: https://ec.europa.eu/enrd/smart-and-competitive-rural-areas_en.html adresinden alındı
- European Commission. (2021). *Smart Villages*. https://ec.europa.eu/enrd/home-page_en.html: https://ec.europa.eu/enrd/smart-and-competitive-rural-areas/smart-villages_en.html adresinden alındı
- European Commission. (2022). *New Perspectives on Territorial Disparities From Lonely Places to Places of Opportunities*. European Union.
- European Parliament. (2021). *Smart villages: Concept, issues and prospects for EU rural areas*. 09 13, 2024 tarihinde <https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/home>: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2021\)689349](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2021)689349) adresinden alındı
- Göktaş , D. (2016). Yaratıcı Sınıfın Teorisi ve Yaratıcı Sınıfın Yer Seçimi: Genel Bir Bakış. Z. Mızırak, & B. Mercan (Dü) içinde, *Bölgesel Kalkınmada Yeni Trendler* (s. 207). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Jackson, R. W., Hewings , G., Rey, S., & Lozano Gracia, N. (2019). *Regional Development Overview Challenges, Adopted Strategies, and New Initiatives*. The World Bank. [worldbank.org. https://documents1.worldbank.org/curated/en/776861573499597819/pdf/Regional-Development-Overview-Challenges-Adopted-Strategies-and-New-Initiatives.pdf](https://documents1.worldbank.org/curated/en/776861573499597819/pdf/Regional-Development-Overview-Challenges-Adopted-Strategies-and-New-Initiatives.pdf) adresinden alındı
- Karul, N. (2017). *AKTOPRAKLİK - Tasarlanmış Prehistorik Bir Köy*. İstanbul: Ege Yayınları.
- Musgrave, R. A., & Musgrave, P. B. (1973). *Public Finance in Theory and Practice* (İnternational Edition 1989 b.). Singapore: McGraw-Hill Book Company. 2023 tarihinde <https://pdfroom.com/books/public-finance-in-theory-and-practice-limited-signed-edition/jE1d4XLydOb> adresinden alındı
- Mutlu, A. (2022). *Bir Kır Ütopyası - Osmanlıdan Cumhuriyete İdeal Köy*. Ankara: İdeal Kent Yayınları.
- Pınar, A. (2021). *Maliye Politikası*. Ankara: Doruk Kitabevi.
- Sağlam, S. (2016). Türkiye'de Köyle İlgili Uygulama ve Çalışmalar İle Türk Sosyolojisindeki Yansımaları. *Journal of Economy Culture and Society*(1), s. 221-255. <https://iupress.istanbul.edu.tr/tr/journal/jecs/article/turkiyede-koyle-ilgili-uygulama-ve-calismalar-ile-turk-sosyolojisindeki-yansimalari> adresinden alındı
- Šimpachová Pechrová, M., Šimpach, O., Medonos, T., Spěšná, D., & Delín, M. (2018). What Are the Motivation and Barriers of Young Farmers to Enter. *Agris on-line Papers in Economics and Informatics, Volume X(4)*. <https://www.mendeley.com/search/?page=> adresinden alındı
- Şeker, M. (2016). *Mutluluk Ekonomisi -kamu ekonomisi açısından bir analiz-*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.

- Tülüce, N. S. (2016). Yeni Ekonomik Coğrafya: Krugman ve Sonrası. Z. Mızırak, & B. Mercan (Dü) içinde, *Bölgesel Kalkınmada Yeni Trendler* (s. 51). Konya: Çizgi Kitabevi.
- United Nations. (2011). *Happiness should have greater role in development policy*. 10 28, 2023 tarihinde news.un.org: <https://news.un.org/en/story/2011/07/382052> adresinden alındı
- World Health Organization. (2023). *WHOQOL: Measuring Quality of Life*. 12 28, 2023 tarihinde World Health Organization: who.int/toolkits/whoqol adresinden alındı
- Yılmaz, E. (1992). *Hukuk Sözlüğü*. Ankara: Yetkin Yayınları.